

ХАҢЫАТ
1931 СЫЛ АЛТЫННЫ
15 КҮНҮТТЭН ТАХСАР

ОЛОХ

Оскуола олобо

КӨЛҮӨНЭЛЭР КӨРСҮНҮҮЛЭРЭ

Саҥа үөрэх дьыла сабаланаан, оҕо аймах үөрүүтэ үрдээтэ. Сайын устата баркэ сыннаанан, күүс-күдэх ылан, биллэ-көрүүгэ тардына, үөрэнэ кэллилэр. Чурапчы улуустаагы гимназията бу күнү балабан ыйын 10 күнүгэр үөрүүлээхтик бэлэтээтэ.

Үөрэх дьыла аһыллытыгар аһымат үөрүүлээх линейканы кылгас киири тыһынан директору үөрэх чааһыгар солбуйааччы, РФ үөрэҕиритин туйгуна А.П.Федорова аста. Кини быйыл гимназияны бүтэрбит 36 үөрэнээччи бары үрдүк үөрэххэ киирбиттэрин, иһитин тобус обото дойду киин куораттарын студенттарынан буолбуттарынан иһитиннэрдэ. Саас үөрэх дьылын бүтүүтэ ыһыллыбыт биер-кэлим го-сударственной экзамены туттарыы түмүгүнэн гимназиялар республикага үрдүк көрдөрүүнү ситиспиттарын бэлэтээтэ.

Оҕолорго туһайылан

бу күнү үгүс истиг-иһирэх тыл этилиниэ, алгыс аһа-на. Улуус баһылыга, гимназия Попечительскай сөбүстүн председатели А.А. Шадрин барыларын эбэр-далээн туран, гимназия математикага учууталыгар, СР үөрэҕиритин туйгуну-гар Л.И.Лаврентьевага Саха Республикатын Президенин Граны үөрүүлээх быһыыга-майгыга туттарда. Улуустаагы үөрэх управленнетын начальнига Е.С.Сидорова, төрөппүт комитетын председатели Н.Н.Попов саҥа үүмүт үөрэх дьылынан үөрэххэ-үлээ өссө үрдүк ситиһилэри баардылар. СР үтүөлээх учуутала, педагогическай үлэ уонна спорт ветерана Д.С.Постников саханы саха дэппит улуус юнэитуттар-дэоноруу учу-найдар С.А.Новгородова, Г.П.Башарин, Д.Д. Красильников, народнай суруйааччы В.С.Яковлева - Далан курдук дьон аатта-рын ааттаан туран, кини-

лэргэн холобур ылан, үөрэх-билии үрдүк чыпчаа-лыгар тардыһалларыгар ынмырда. Мелодис С.А. Константинова үөрэппит ветеран учууталларыгар махтанан туран, эбэрдэ ырыатын тиэртэ.

Линейка кэнниттэн кылаастарынан "Духовность - это опора семьи, рода и общества" темага кылаас чаастара ыһыллылар. Манна ыннырылаах ыалдьыттарынан педагогическай үлэ ветераннара: СР үтүөлээх учуутала Д.С.Постников, РФ үөрэҕиритин туйгуннара А.С.Дыдаева, Л.Г.Попова уонна урукку гимназистар, билигин республика үрдүк үөрэҕин студентнара буол-лулар.

Дэ, ити курдук, улуус-таагы гимназия саҥа үүмүт үөрэх дьылын өрө көтөҕүллүүлээхтик сабала-ата.

"СО" корр.

ТУҢАЛААХТЫК АТААРДЫБЫТ

Бу ааспыт сайын мин Мындабаайы курдук кэрэ айылбалаах, ыраас салгынаах сиргэ "Кустук" диэн экологическай чэбдигир-дэр лаавырга сыннаанан-кэллим. Амма эбэ кытылы-гар оҕо аймакха туһалаах элбэх лаавырдар сыланан сый ахсын үгүс оҕону үөрэ-көтө истинник көрсөллөр.

Лаавырыт маннайгы күннэрэ, биллэн турар, бэйэ-бэйэни кытары бил-сипиттэн сабаланыттар. Биһиги сезонмуттар бары-та аҕыс уон оҕо араас сир-тан мустан биергэ оонньоон-көрүлээн бэрт илээхтик олобулуппут. Сүүрбэ бизэс обобут Дьоку-ускай куораттан Президен-тскай хор уолаттара эти-лэр. Кинилэр истин ыһы-лара, кэрэ куоластары биһигини мэлдьи үөрдэртэ.

Сарсынны күнүттэн сабаланаан, үс этэрээттири-нэн араарбыттар. Биһиги үһүс этэрээт буолбулупут, иитээччинэн эйбэс май-гынаах Вера Егоровна аһамыта. Күн ахсын сар-сыарда эрдэ туран куола-кал лыккынас тыһынан

чөл олобу тутуһан заряд-кага тахсарбыт. Ол кэннит-тэн повардарбыт астаабыт миннигэс, тоҕоойу аста-рын сизин, күүс-уох ыһынан баран, дьарыкпытыгар ба-рарбыт. Айылба кистэ-лэнгэрин, баайын уонна кэрэтин үөрэтэр иккили-чаастаах уроктар кэннилэ-риттэн хонуу практикага буолара. Оҕо Сахабыт си-рингэр үүнэр араас үүнээй-ини, оту-маһы чинчийэбит. Бу курдук, айылбабыт туһунан сезон устата элбэх сананы биллибит, көрдүбүт. Дэ ол кэнниттэн оҕо аймах кэтэхэр күндү түгэнэ - сөтүө сабалана-ра. Бары Амма өрүспүтүгэр иириэрбит. Эбэбит барах-сан ыраас, сылаас ууга биһигини куруук үөрбүтүү көрсөрө. Онтон кизэтин араас көрдүүстээх итэ-нэ интеллектуальнай оонньоолор, ол иһигэр, "Сэттис изыи", "Маннайгы көрүүттэн тапта", "Сулу-таах чаас", "Брайн-ринг" уонна спортивнай күрэх-тэһилэр тиһигин быспакка буолаллара. Күнтэн-күн, хонуктан-хонук аһан ис-

тэбин аайытын лаавыртан барымыах санаа күүлүрэн иһэрэ. Кэтэспэтэх бүтэһик күммүт тийэн кэлэн, элбэх оҕо хараһын уутун тохлута. Ол тынан баран, сезон са-быллытыгар аналлаах дьоро кизэ сүрдээх тэ-рээһиннээхтик, бэллэлэй-дик ааспыта. Уопсай этэр-этинэн күрэхтэһингэ биһиги үһүс бочуоттаах мизэстэ-э тахсан үөрүүбүт-көтүүбүт улахан буолбута.

Бу ааспыт сайынны уһун өрөбүл күннэрэ мизэ-эрэ буолбакка, мингин кы-тары саастыы элбэх оҕо умнууллубат кэрэ түгэннэри бэлэхтээбиттэрэ буолуо дий санымын. Бу - биһиги оҕо сааспыт тиһэх сайына ааста. Биһиги хаһан даҕаны, ханна да сырыттарбыт ойуонкалыы оонньообут оҕо сааспыт сайынны умнуубакка өрүү өйдүү-саныы сылдыһахпыт.

Катя КОРНИЛОВА,
Чурапчы орто оскуола-тын 11-с кылааһын
үөрэнээччигэ.

Көһөрүллүү 60 сылыгар

ИРЭ-ХОРО СЭНЭРГЭСТИБИТ

Сүүрбэһис үйэ сүдү киһигэ, дойдуга бэлэбэ, алаас-сыһы аарыма булгуннаага Д.П.Лазарев үйэ аһарын устата ыһы-онгостон сылдыһыт ыра санаа-та ыһыста, ыллык буолан тыр-гыллан, уон бизэс көс усталаах сиргэ, өрүстэр кирибиэлэрин үрдүнэн өксөтүлээн, Кэтит күөл кизин эйгэтин кизэтин кириэн, күүгүннээх күрүлгэн ууга көгүс устун көтө-көтө түһэн, Таатта эбэ хотунна айаһаата.

"Эрэйдээх - этигэн, мунна-ах - булугас" диэбитин, бу күүрээһиннээх түмсүү кэмин биһиги мүлчү тулпатыбыт. "Көһөрүллүү" диэн уодаһыннаах уураахха обустарбыттар, дьарырданнаах дьаһалга таа-рыттарбыттар, өлүү иһин өлгөйөн турбуттар, өлөн иһэн өрүлүлүбүттэр, тайахха гэй-дэрбиттэр, табаарыстарыттан тардыспыттар, сиктэригэр си-этэрбиттэр, биһиги - Хайах-сыт, Хадаар, Холгобо сиригэр олоһор көһөрүү кыттылаахтар. Кэтит күөл кэринигэр, аарыма тикт аһыгар Агафья Семеновна Птицынаны көрсөмүт, ирэ-хоро кэпсэтин, санаабытын сайбаатыбыт, эрэй-битин эттибит.

Саха дьонно самнарыллыбыт улуу күтүрданнарын уос но-мобор киллэрэр, харах

көрүүтүгэр туруорар, этилэ-рин, кыһалбалаах түгэннэрин кэрэхэһиэр матырыйааллары хомуйа, түмэ, чөмөхтүү сылды-ар Хатылытаагы көһөрүллүү музейин директора Д.П.Чече-бутов кэскиллээх былааннарын кэпсээтэ. Хас биридидиһиттэн, хаартыскалаах ахтыбытын ыһтарбытыгар өссө биридэ көрдөстө.

Көһөрүллүү дьыалата көбүтүлүүтүн күүстээхтик ту-руорсубут, көрүлээбит айы са-наалаах, амарах дууһалаах Агафья Семеновна барахсан: "Тобус сый анараа өттүгэр, көһөрүү 50 сыла бэлэстэһиттэ-гэр, олобуттан огдолуйбут 5 тыһыынча киһиттэн 3 тыһыы-чага төрөбүт түөлбөтигэр төннүбүт эбит буоллахтарына, ол сабана 1700-тэн эрэ тахса киһи баара чуолкайданмыта. Ол ахсаангытыттан быйылгы сыллаагы барыллаан аагы түмүгүнэн 800-чөкэ киһигит эһиги кэксэригэр суох буол-ла", - диэн сааһырыт киһи са-нааргыр, ырыһах киһи ыһы-ллар сыппаратын санаатта. Туох-ханнык иһиннэ бары нэһиликтэринэн көһөрүллүү кыттылаахтары иһилиһтэ-эн, чуолкайдьарга ынмырда.

Ол алдырхайдаах сыллар-га, эмиз биһиги курдук, күүс

өртүкэн көһөрүүгэ үүрүлээн Муустаах муора буудуһаныгар мункарыллыбыт Литва олохто-хторун тустарынан сонун кэп-сэни иһиттибит. Кинилэри оболоро, ыннаттара, салалтала-ра олус өйүлүлэрин, үйэлэрин уһата сатыырга туох баар болбонтону ууралларын, кэпчэ-тиллээх олоххо олоролорун истэн сэргэхсийдибит. Агафья Семеновна издээннэ түбэспит Литва уонна Саха сирин дьонун сибээстиир кэскиллээх үлээ кыттан, онно көһөрүү туһунан туруруннэни төрөбүт тылла-рынан уонна английскайдыы тылбаастаан бэчээттээн таһаар-быттарын туһунан кэрэхсэбил-лээх сонуну иһитиннэрдэ. Де-партация кыттылаахтарын ын-наттара, оболоро, Чурапчы көһөрүүтүн кыттылаахтарын барыларын даҕаны ыалдьыт-та ыһыарга бэлэмнэрин туһунан кэпсээн биһиги дьом-мутун ордук долгутта.

Литовецтары кытта биергэ олоһубут дьоннордоох эһипит. Кыһыны билбэтэх Литва сир-гэр саах сыбахтаах саха ба-лабанын өксөтүбүттэ, бил-бэттэрэ бааламнат. Муора бу-урбатын аһыгар балааккага төһөн өлөн эрэр литовецтарга биһиги дьоммут тийэһинэр саха балабанын тутан бизэрэнэр,

өлүүттэн өрүлүйүбүттэрин кэ-рэхэһиэр, саха балабанын маа-рыннатан, мемореальной өйдөбүннүк туруорбуттарын туһунан Агафья Семеновна бэйэтэ да олус долгуйан туран кэпсээнин салгыыр. "Чурапчы алдырхайа" киһигэбит ол ме-мореалга умуллан, өһөн эрэр көмүлүөк уотун бүтэһик чоҕун курдук кытара-сирээдийэ сьта-рын илэ хараххар көрөр кур-дуккун...

Олох долгунугар обустар-быт "көһөрүллэр" ахтыһыларын хомуйууну сэргэ "2002 сылга көһөрүллүү 60 сылын бэлэ-стэһини улууспут иһикэн эрэ буолбакка, республика таһымыгар чизэстэн аһарга улуус салалтата туруорсары-гар", - диэн ыраас ыра санаа-бытын, көһөрүүгэ баран сура-хтаны сүппүт "Түмсүү", "Будьёоннай" колхозтар сирдэ-риттэн, Кэтит күөл халдыһы-гар советох-тулаайах сордоһон үүмүт тикт мас тэллэһиттэн түмүлүбүт санаабытын аҕа баһылыкпытыгар Алексей Алексеевич Шадринна аады-рыстаан, салгыт хоту салайдах-пыт буоллун. Ыра санаабытын ыспарыага, бааба санаабытын толоруоба диэммит эрэһэ хаал-лыбыт.

А. АММОСОВ.

"САҢА ОЛОХ" ХАҢЫАККА БЭЧЭЭТТЭТИИ ТӨЛӨБҮРЭ

Саха Республикатын Пре-зиденин быыбардааһыныгар "Саҥа олох" хаһыакка кан-дидаттары агитациялыыр матырыйаал 1 балаһатын сыаната 10 тыһыынча солкуобай буоларын биллэрэбит

ЛАБААЧЧЫЛАР БОЛҔОМТОЛУРУГА!

Балабан ыйын 1 күнүттэн улуустаагы "Саҥа олох" хаһыакка тэрилтэлэргэ, биер-диилээн дьонго үс ыйга, ал-тынныыга, сэтинныыга, ах-сынныыга 2001 с. сурутуу ыһыллар. Сурутуу сыаната 3 ыйга - 96 солк.

Сурутуу "Саҥа олох" РИХ кассатыгар уонна Чурапчы сэ-лиэннэтигэр, нэһиликтэргэ дуогабардаах дьонунан ыһыллар. Билсэр теле-фонут 41-358, 41-332. Суру-туу хампаанньата балабан ый-ын 25 күнүгэр түмүктэнэр.

"Саҥа олох" РИХ.

Үндэсний нэгдсэн системийн систем

(Бүтүүтүн 4 сэр. көр).

БИЛИНИ-КӨРҮҮНҮ ТАРБАТААЧЧЫ

Культурнай фронт байыаһа

№ 109 (8704) «САҢА ОЛОҕО»

Толоон - Чурапчы улууһун чакыр нэһилиэгин бөлүөлүгэ. Манна төрөөн-үөскөөн ааспыт-тара олонхотут, тойуксут, бөбөс, быһый, уус, иистэннээн дьон. Кэлин кэмтэн эттэххэ, саа-ба бастакы романиһа С.С.Яковлев - Эрилик Эристин, сүрүяаччы, журналист С.Р.Данилов - Роман Данилов, норуот хаһаайыстыбатын үтүөлээх үлэһитэ Роман Филиппов, көгүл түстүүгэ спорт маастара Вячеслав Карпов, аатырбыт ыанныксыт Агафья Кузьмина о.д.а. бу дойду өҥ кырсыттан үүнэн-иитиллэн тахсыттар.

Күһүңгү кэм бэйэтэ туспа угууулаах-тартарылаах. Айылба барахсан арыы өгүнэн көстүүтэ, ол иһин "көмүс күһүн" дэннэбэ, сир ийэ быһаҥа - сир, дьурут астар, от-бурдук, ортуоппуй үүнүүтүн өлгөмө тэрдиттэн "күһүңгү киһи үлбүтүнэн" диэн саха киһитэ тэргэнник этэн эрдэбэ. Ман-ык үтүө кэмгэ үйэ агарын анараа өттүгэр балабан ыйын 13 күнүгэр бухгалтер Иван Федорович уонна сүөсүһүт Евдокия Васильевна Сидоровтар диэн колхуостаах дьон кэргэнгэ иккис кыыс оҕо төрөөн үөрүү-көтүү буолбута, аал уот күлбүтэ-салбыта.

Сибэккилээх кырдалынан сүүрэр, үрүмэччилии сырсар, онгойуктаах отоннуур кэмит-эн ылата кыра "мыс" курдук

мөтүһүбүт Балаайа кыысча-ан ийэтинин титииккэ-хотонго сылдыһан, "мээх-мээх" ньирэйдиин добордоһон улааппыта.

Оскуолаба киирэр сааһа тийэн кэлбитэ. Чакыр начаалынай, Хайахсыт арыс кылаас-таах, Дирин орто оскуола-ларый бүтэрбитэ. Оччолорго "оскуола - производство - үрдүк үөрэх" диэн ааттаан, эбиитин комсомольскай путекалаан, "эй-мык" дэппэккэ, уга-хангас" хамсаппакка, үлэбэ таһаары баара. Ол быһытынан, 1969 сыллаахха Пелагея Сидорова бииргэ үөрэммит дьүөгэлэрин кытары Эрилик Эристин аатынан колхозка ыанныксытты тахсыта.

Кыратыттан сүөһүгэ сыс-табаһа, ыанныксыттырыгар көмөлөспүтэ. Үс сыл устата бастыһар кэккэлэригэр сылдыан колхоз, оройуон үгүс грамоталарын тулпуга, чизэска сылдыбыта. 1972-1974 сыл-ларга Дьокуускайдаагы куль-турнай-сырдатар училище библиотечнай салаатын си-тиһилэхтик үөрэнэн бүтэрби-тэ. Ол күнтэн ылата бүгүңгэ диэри харыс сири халбарый-бакка күн сири көрбүт Чакы-рыгар библиотечкарынан үлэ-лиир. Катахтан үөрэнэн 1983 сыллаахха Хабаровскайдаагы государственнай культура ин-ститутун бүтэрбитэ, бу Пела-гея Ивановна бэйэтин билин-

тин үрдэтигэ ахсаабат кыһамнытын, дьулуруун туһута буолар.

Үлэлиир библиотекатыгар сылын аайы тиздиллэр ирдэ-ниллэр контуруолунай көрдөрүүлэргэ былаанын толо-рон иһэр. Оскуола үөрэнээччи-лэрин 100 бырыһыан хабары ситиһэр. Бу бүгүңгү телеви-зор, видеокэмигэр сорох оҕо библиотеката сылдыбат, ки-нигэ аахпат түбэлтэлэрэ баар чакчы. Ити өттүнэн көрдөххө, П.И.Васильева үлэтэ биир үтүө өттүнэн сыаналанан сөп. Ула-хан дьон, ханна бабарар буола-рыны, хабыллылар тоһору кыаллыбат Кэмэ онук курдук. Ол да буоллар, улахан баһыйар агардара библиотекка өр сыл-тан бастайааннай аабааччыла-ра.

Нэһиликтэн анал үрдүк үөрэхтээх библиотечкардан биридэстэрэ буолан, үлэ ым-пыгын-чымпыгын билэр, хас биридди аабааччы сааһын, ин-тириэһин учуоттаан кэлсэтэр, сөптөөх литератураны булан биэрэр, сүбэллэр-амалыыр. Саҥа кэлэр кинигэлэри тутта аабааччыга тиздэр, билиһин-нэрэр инниттэн "Саҥа кинигэ-лэр" быыстапкаларын тэрийэр, көрдөрөр. Кэлин кэмгэ үп-харчы суоһунан матыылтаан, кинигэ кэлбэтин кэриэтэ буол-бут. Бу инникитин салбанан бардабына, библиотекка дьадайар, үлэтэ мөлтүүр,

аабааччы абыһыр чинчилээх. Манньк мунгурданыыга киир-бэт туһугар улуустаагы киһи библиотека уонна улуус дьаһалтата хамсатылаах үлэ-ни ыыттаһарына сатаныһы.

Маассабай үлэ көрүгэ ара-ас буоллаба дии. Урукку өттүгэр саҥа тахсыларга аабааччылар конференцияла-ра ыытыллара. Билигин да ол үгэһин кэспэккэ, Чакыр библи-отекатыгар литературнай, те-матическай бизэрдэр, киһи-гэни ырытылар, диспуттар, бэсиздэлэр оҕоһуллаллар, "Дьиктилер хонуула", "Сулус-таах чаас" у.д.а. интеллекту-альнай соннуулар бараллар. Кэники сылларга ыаллы Та-атта улууһун, чуолаан Ытык-Күөл олохтооҕо кыраайы үөрэ-тээччи П.Х.Андросовы кытары сибээстэһэн саха сүрүяаччы-ларыгар, Саха сири ай-ылбатыгар уонна дуобат дьик-тилэригэр тематическай быыс-тапка тэрийэн, бэсиздэ оҕор-торбута оскуола үөрэнээччи-лэригэр уонна аабааччы кизгэ эйгэтигэр улахан интириэһи үөскөтө. Бу Пелагея Ивановна үлэтигэр айарды көрдөөһүнүн көстүүтэ.

Кини киһи быһытынан ыраас дууһата, көнө суобаһа, майгыта мааныта, судургута, билиитэ-көрүүтэ нэһиликтэ ортотугар билигин уонна ытыктабылы ылытыгар тиз-тэхтэрэ. Ол да иһин кини

нэһиликтэ ытыллар бары об-щественай - маассабай үлэни биир көбүлээччинэн буолар, кэлин сылларга быһбардыыр учаастакка секретарь оруолун толорор.

Ханнык да үлэбэ аһаммы-тын иннигэр Пелагея Ивановна бары дьубурун сатыбылы ууран үтүө суобастаахтык сыһыан-наһар. Бу барыта билиини-көрүүнү тарбаттарыгар кинизэ тирах, өйөбүл буолбута саар-бага суох. Кини үлэлиир сельс-кай библиотеката улууска бэй-этин бөлөбөр үгүс сылларга инники кэккэбэ сылдыар.

П.И.Васильева киһи, ийэ быһытынан айбас-сайаһа, кэпсэтиннээн, ыалдытымсах, үөрүннээн, дьэтигэр баай библиотекалаһа.

50 саас. Күн ортото буол-лаба дии. Дьэ ордук толкүдэ-ан саҥаны айан-булан, өссө тэтимирэн үлэлиир кэм. Пела-гея Ивановна өссө үлэлиир бадалаах, дьонго-сэргэбэ би-лиини-көрүүнү тиздэр санаа-лаах. Бу баҕа санаата туоллун, кэлэр өттүгэр аны да билии-көрүү аанын кизгик тэлэйдин, бар дьонун туһугар чөгиз-чөб-дик буолуохтун диэн сахалыы алгыһыт! Алгыһыт туолуох-пуг!

Дьонку СЭЭН,
СР культуратын үтүөлээх
үлэһитэ, РФ журналистарын
Союһун чилиэнэ.

КЫРДЬАР СААС ТАПТАЛА

Кырдыаһа дьон дьиннээхтик таптаһахтарын, толору олоһунан бииргэ олоруохтарын, кэнчээри-лэрин кэскилин түстэһиэхтэрин сөп дуо? Үгүстэр "суох" диэхчилэр. Оттон мин...

17 сыл бииргэ олорбут кэргэммин Нюрбина Максимовна Евграфованы көмүөлүттэн ки-нилин ыал буолан олорбут кэммитин олус күндүтүк эргитэ саныбын.

Кырдыга, эдэр дьон кур-дук, бастакыттан омунаахтык таптаспатахпыт. Өссө биридэ биригэдиирдиги сылдыан, со-ехоз сири ыскайдаабыт ааты-рымаары, дьэтигэр аһынаабы алааска оттоон муннамыт уонча бугулуун тутан хомотон турардаахпын. Эмиэ да Дьаа-рыллаба сылгы олорүүтүгэр иккэ-хаанна тиксээйибин ди-эн салааскаланан тийбитин аһына көрөммүн, хатабалаан үөрдүбүттээбим. Уонна ик-китэ-үстэ сыбаайбаба көр-сүбүттээхпит.

1984 сыллаагы саас орто кыһым Люба сыбаайбатыгар көрбүтүм. Иккис кэргэним өлөн, бэйэм да, сэттэ оҕом ту-лааххыһыт кэммит этэ. Сөптөөх дьахтар түбэстэбинэ, кэргэннэр бадалаабым. Онон Нюрбинаны сыһыйан би-лэ-көрө сатаабытым. Бэйэм курдук, иккитэ эргэ тахса сылдыан баран, кэргэнгэ та-быллыбатах, түөрт оҕотун соботобун муннаһан киһи-ха-

ра онортоон ээрэ эбит. Про-мкомбинатка иистэнэр сыах биригэдиирэ, коммунисти-ческэй үлэ удаарыһыга, об-щественнай үлэни өрө тулпуг киһи буолан биэртэ. Бэйэм адыас оҕотук эрдэхпиттэн, 33 сыл устата, колхозка, кэлин совхозка биригэдиирдээбит кырдыаһа коммунист итинник чизэ мээһэбэ тиксикэтин би-лэрим. Бэйэбэр адыас чугас курдук санаабытым. Онон сар-сыһыгар кэргэн кэпсэтэ дьэ-тигэр тийбитим. Кини да сөбүлээбит быһылааба. Ону-ока эби улахан кыһа "сэргэх үчүгэй оҕонньор дии, хол-боһун ээ", армияба сылдыар уола "арыгыһыта суох, көнө, үлэһит оҕонньор буоллабына, холбоһун" диэн көх-нэм буол-буттар. Кырдыаһа дьон ити курдук, омунаах тапталынан буолбакка, оттомноох суотта-мынан холбоспупт.

Мин Нюрбина дьэтигэр көһөн тийбитим. Оболор үөрэнэ, үлэли тарбаһаннар, төрдүөйэх этибит, бэйэбит. Нюрбина ийэтэ уонна кыра кыһа Настя. Иккэммит дьулуурбут ыал ыаллы хол курдук туттан олорорго туһайыллыбыта. Дьэтигэр

үрдэтэн, салбааһынан кэгэтэн сагалыы кэриэтэ онорбулут. Өссө Дьаарыл-лаба сайылык дьиз туттубу-пуг. Онон Нюрбина эр-биир иккэйэх ынахпытын, субан-нарбытын, дьоһус оҕуруоппу-тун көрөн, сир астаан, мин от-тоон-мастаан, сайылыырбыт. Кыһынын промкомбинатыгар үлэлиирэ. Мин, төһө да пен-сияба табыстарбын, совхозум үлэтигэр-хамнаһыттан тэйбэ-тэбим. Хараһынан мөлөх, кырдыаһа ийэтэ "булар-талар күтүөттэнэн абыранныахпыт" диэн махтанар буолара. Ити хайбал санаабын көтөүрө.

1988 сыллаахха совхозум парткома минигин Түөһүбэ би-ригэдиир үлэтигэр төһүнэр-битэ. Нюрбинам пенсияба тах-сыбыт кэмэ этэ. Онон түөһүбэ көһөн тахсыбыппыт. Онон олохсуйаары, дьиз туттан көндөйүн ситэрэн эрдэхпити-нэ, совхоз үрэллэн хаалбыта. Ирээтин диэн, тыһаастаах борооску бизэбиттэрин сүөһүбүтүгэр эбинэн, Нюрбина дьэтигэр эргиллибиппит.

Биир субэнэн, биир дьулу-рунан хас да сыл бииргэ оло-руубут биһигини бэйэ-бэйэти-гэр олус истиг, чугас, хайа-хайабытын харыстаһар онор-бута. Итини мин дьин таптал этэ диибин.

Аны чакчы сөбүлэһэр дьон оболорун туората санаабат бу-олар эбиттэр. Бэйэм эрэ уон биир оболуох "дьоруой аба"

курдук санаммытым. Доборум да эмиэ онук сананар быһылааба. Инньэ гынан ки-ни Аграфената Дьокуускайга 2 №-дээх оскуолаба учуоталы-ыр, Михаила Эбээн-Бытантай-га олорор буоланнар, сүөһү-ас тутар кыахтара суохтартан ураты, тоһус оболуугар сүөһү, сылгы ииттэр төрүттэрин уур-булпуг. Бэйэм дьизбин уолбар Петяба, Нюрбина дьэтигэр кы-ра кыһыгар Настяба сүбэ-лэһэн анаабыппыт. Атыттар эмиэ дьэиэлэммиттэрэ-уоттам-мыттара. Кыра кыһым Елена-лаах үһэһиба анатан тураллар. Нюрбинам таҥастарын-сапта-рын мэлдьи көрө-истэ сылды-быта. Онон да буолуо, оболорбут адыас бииргэ төрөөбүт курдук сананаллар, бары ийэбит, абабыт диэн биһигин ааттыллар, 21 сизм-мит, мааныкаан хос сизммит эһээ, эбээ дэлэллэрэ олус минньигас! Нюрбина Үөһэ-Дьааныга сизэстэрэнэн үлэли-ир кыһын Настя сэттэлээх уолчаана саамай кэрэ сиригэр Дьаарылланы, арыый онно тийбэтинэн Мурун-Тыымпы-аны, саамай куһаҥан дойдунан Үөһэ-Дьааныны ааттаан үөрдээччи. Атын сизэнэр сай-ын Чурапчыттан эһэлээх эбээ диэн ааттаан сатыы Дьаарыл-ла диэки туһунан кэбиһээччи-лэр. Эһэлээх эбээ ол төһөлөөх дьол этэй!

Оболор, сизэнэр итинник тапталара биһигини адыас

ыкса ситимнээбитэ. Нюрби-нам мин 60-мун, 70-мун туолу-убун, күлүнэн кэриэтэ, үөрэн-көтөн, бырааһыннык тэрийэн бэлэстээбитин, саха быһыргы мааны таҥаһын тагыһынарбы-тын олус да уйадыһа саныы-бын. Күндүтүк саныыра бар-дигтэн буолаахтааба. Оттон мин кини 65 сааһын өссө үчүгэйдик бэлэстээхпин ба-барар этим. Доборум онно тийээхтээбэтэ. Хомолтом ол.

Итинтэн кырдыа барбыт су-лумах дьонго этиэхпин бабарабын, кырдыаһа да дьон дьиннээхтик таптаһааччылар, толору олоһунан олороччу-лар, кэнчээрилэрин кэскилин түстээччилэр диэн.

Петр ЛЕБЕДЕВ,
тыыл, үлэ ветерана, хо-
ту көһөрүллүү
кыттылааба.

Амма орто оскуолата төрүттэммитэ 70 сылын көрсө

АХТАР-САНЫЫР СЫЛЛАРЫМ

(Бүтүүтэ.

Иннин 2 стр. көр).

Саха оскуолаа кириингэ очко-лорго остуол, олоппос, дуоска, хотун-күөһүн тариллар, иттир система матырыйааллара эрэ бэриллэллэрэ уонна үөрэтэр пособиллары булууга кыра сорус үп көрүлүр. Советизм Мындабааыга хас да үлэһиттээх анал уһанар мастерскойдаах этэ. Бу мастерской үлэһиттэрин оскуола былааннан кабинеттары онорууга саас эрдэттэн советизм салалтата анаан хэбиспитэ. Биһигиттэн материал да хамнас да көрдөөбөттөр этэ. Хас биридин учуутал кабинетин бэйэтэ сөбүлүүрүнэн этэн онорторо. Онон күһүн сиппит холпут ис оноруктардаах, оччотообуга техническэй средство бары өрүннэринэн сөбүлүмүт кабинеттарга кириин буолбута. Кабинетнай системага кириин сана дадаланан эрэр кэмэ этэ. Онон сана кириэхпит сылын сааһыгар оройуон оскуолаларын директордарыгар кабинеттары тэриниэргэ семинар ыытыллыт. Итинтэн ыла бэйэбит оройуонмут уонна ыаллыы Амма орто оскуолаларын делегациялара чаастаык сылдьар буолбуттара. Ити кэминтэн икки сыл буолан баран, үөрэх үлэһиттэригэр республикатаагы научнай-практической конференция буолбута. Онон пленарнай чааска солбуйар министр кэминтэн үйбэр биридэ "Тыа сириин оскуолатын үлэтигэр сананы киллэриин" дээн темага хос дажылаат онорор чинээкэ тиксэн турабыт.

Тууубут инженерэ Иннокентий Кожуров Дьокуускай куоракка республика капиталнай туууга управлениетыгар үлэһэ киридэ. Дээ табылынныбыт. Кини төмүгүнэн, тута 75 миэстэлээх интернат тууутун ылыбыт. Ол кэн-

ниттэн, аны уон икки квартиралар учууталлар уопсайдарын көнүлүлэти буолла. Оболорбутун сынньатарга анаан Амма өрүс бири кэрэ көстүүлээх сиригэр лаабыр тууутун эр дьон учууталларынан сабалаатыбыт. Туттулар матырыйаалын барытын уурааляуочай М.Р.Сысолятин бири харчы төлөбүрү суох пилорамага бэлэмнэтэн, таһан биридэ. Онтукпут хас да сылларга сайыннын сезонунан үлэлиир оройуон пионерской лаабырыгар кубулуйда. Биһиги оскуола төһө бабарар оҕону сынньатарга көмүл буолла.

Учууталлар уопсайдарын туттараары былааннан сырыттахпына, минин 1974 сыллаахха эмиз СССР оройуоннаагы комитетин бюротун уураабынан Хатылы оскуолатыгар тахсар гына былааннаатылар. Онон, минин үлэһэ үөрэппит, буларбыт-хатарбыт, өйөөбүт-убаабыт күндү коллегаларыттан, олустук дээн сөбүлээбит нэһилиэс олохтоохторуттан, үөрэппит оболорбуттан, табыллан үлэһэбит сирбиттэн араасар буолбутум. Манна олорон күндү киһибин Анна Дмитриевнаны кытары ыал буолбутум. Түөрт оҕобуттан үс улаханнара манна күн сириин көрбүттэрэ.

Үчүгэйдик сылдыбыт, табыллан үлэһэбит-хамсаабыт сириин төрөөбүт дойдугуттан туох да итэһэ суох чугас, истин буола турар эбит. Дөрүн-дөрүн да буоллар кириин табыстахпына, кини дьонуттан-сэргэтиктэн чугас аймактарынын көрсүбүт курдук дуоһуйан, кизиг хототун, үрдүк хайаларын көрөн, ыраас уутугар сөтүөлээтэххинэ, күүскэр күүс эбиллэр, өйүг-санааг ырааһыар.

Дмитрий ЧЕЧЕБУТОВ.

ЫТЫКТАБЫЛЛААХ БИИР ДОЙДУЛААХТАРЫБЫТ!

Бу дьыл алтынны 5, 6 күннэригэр Чурапчы улуунун үтүө-мааны кэрэ айылбалаах Мындабааы нэһилиэгэр үөрэтии-иитии кыһата төрүттэммитэ 70 сылыгар аналлаах дьоро күннэр ытыллаллар.

Дьоллоох оҕо сааскыт, күөгэйэр күннэргит ааспыт оскуолабытыгар бары выпускниктар, учууталлар ыраахтан-чугастан кэлэн иит ааспыт кэмнэри эргитэн, истин-иһирэх тылгытынан ахтан- санаан ааһаргытыгар ыгырабыт.

Регистрация оскуола дьиэтигэр 10 чаастан.

Тэрийэр комиссия.

АТЫЛЫБЫТ

Сүүрэ сылдьар үчүгэй туруктаах УАЗ-31512 автомашинаны харчытыгар эбэтэр этинэн. Мугудай бөһ. 27-558 тел. билсин.

Саха "Бирюса" 2 камералаах холодильнигы. Билсэр телефон 42-278.

Уулаах, балабан ыйын бүтүүтэ төрүүр 2 тыһы уонна бири атыыр козалары.

Сыаналара: тыһылар — 1.500 солк., атыыр — 2.000 солк. Илдьэн биэриэхпитин сөл.

Билсэр тел.: 23-745.

ЛИТЕРАТУРНАЙ МУНИЧУК

Иван МОНАСТЫРЕВ

КУҔУННУ ТҮҮН

Эмиз сабарайын сараадытан
Түлэй түүн бүүрү кууста
Саһархай сардананы хонкутан
Кындал отун үрдүнэн ыста.

Күн кыһалбатын түмүктээн
Ийэ сир имил-дымил иһийдэ,
Лабааларга тыал эйэнэлээн
Илибирэс дьэрэкээни иһэрдэ.

Элгээн нүүрун долгунугар
Кустук толбоно талбаарда,
Ньаассын хомус суугунугар
Саһарҕа ситингэ кирийдэ.

Нүһаран чуумпуга сизгэнэн
Элгээн кыйа дайабын,
Синк салгынга бигэнэн
Сирэм күүбүкэн сэгэйэбин.

xxx

Тымныйда.
Хонуу хаар анныгар иһийдэ.
Иннибэр айгыр-сиктик тайҕа
Саппаһыра-хараара хонкуйар.
Хайдах курдук чуумпунуй!
Тииттэр, күн уонна күлүктэр
Чуумпура-иһийэ уоскуйбуттар.
Эмиз салгымыт уһуйда,
Мөнүрүү-кыдыамныи мэннэйдэ,
Айылба дайдарга мөбүстэ.
Арай күлүмкүүр күн,
Олоор-чолоор улардыы,
Халлаантан көрөрө холкутук
Омтуоруйбут мин дууһабын.

xxx

Бүгүн, будулбан-буһурук күн,
Айылба туруоба сонуйан.
Тыабыт төбөтө иһийэ,
Күлүгэ хонууга дьыллэриэ.

Бүгүн арыллыбат халлаан,
Элэ кырайыбат үрдүккэ,
Аһыта эрбээбэт кыһыны,
Лабаа хонкуйуо бу түгүннэ.

Бүгүн ыастыйыа салгымыт,
Быһын үлэстэ мөлтүөбэ,
Дууһа долгуйан ылыаба,
Сүрэх эрэлин сүтэриэбэ.

Олох балысхан туонатыгар
Мункук дууһабын сайбаттар.
Олох дохсун долгунугар
Күрүлгэн дьылбаабын эргиттэр

Вера ГОВОРОВА

xxx

Сайныар санааны куустаран
Сылайыттыы сыа хаар түһэр,
Сырдык, ыраас кыырпахтарын
Мин үрдүбэр ыһар, ыһар.

Утуйдулар уу-чуумпуга
Улуутуйбут үрүн тыалар,
Сынньанылар сылаас хаарга
Сахам сириин алаастара.

Намылхай ырыа көрнөтэ
Наһаа кэрэ кизгэ этэ,
Эн биһикки иккиэйэбин
Хаамсыбыппыт сэргэстэһэн.

xxx

Түннүкпүн арыһан
Оргууй сана аллайан
Маннайгы хаар түспүтүн
Мин бүгүн көрүстүм.

Сир үрдэ сыа хаарга
Наскыйа нуурайыт,
Намылхай чуумпуга
Айылба сууламмыт.

Хаар намыын үөрүүтэ
Угуйар көрнөтэ
Тулабар эргийэр,
Сөрүүнүк силсийэр.

Салгынга уйдаран
Сизттиһэр кыырпахтар
Үрүн хаар үнүгүүн
Үрдүбэр ыстылар.

xxx

Таптыбын кыһынны уһун
түннэри,
Тымныыттан чаһыйбат сулустар
Тугу эрэ, тугу эрэ силсийэри
Түннүкпэр үтүрүһэллэрин.

Кинилэр кистэлэн санаабын
Көмүскэһэ, күөмчүлэһэ

сатыыллар,
Күөх дуолга көтөр ырабын
Утары уунан ылаллар.

Тымныы уоттаах доботторум,
Сиртэн тэйбит сулустарым,
Сырдык санаам ымыытын
Сүрэхпин үөрдэ ыллатым!

САЙЫНҔЫ СЫНЬАЛАҔ ӨНДӨБҮЛЛЭРЭ

Кытаанах оскуолатыттан Р. Местников уруһуйдара.

ҮЛӨБӨ ӨНДӨБҮЛЛЭРЭ

Улуустаагы сибээс отделениегыгар почтальону, көчөгэри. БТИ-га рулетчиги (анал үөрэхтээх). Суолу тутар, өрөмүөнүүр учаастакка 4 охранигы, уу таһар массыынага суолпары. Байылыат"мааһыыныга быстах кэмиз болуотунуһуктары, сварщиктары, олох оноросчулары. Чурапчытаагы гимназияга координаторы, математика, английскай тыл учууталларын, 2 охранигы, "С" категориялаах суолпары, уборщицаны, 2 рабочайы. ЖКХ управлениетыгар сварщиктары, слесардары, электригы, уу таһар массыынага суолпары. "Чурапчы" МТС-ка сварщикы, 2 "С" категориялаах суолпары, Чурапчы с. дьаһалтатыгар IV разрядтаах электригы.

Чурапчытаагы алмааны кырыктыыр завод быйдаах үөрэххэ ыһыар. Хамаастарыттан 75%стипендия, эрдэ үлэһэбэтэхтэргэ 500 солк. ыйга төлөнөр.

Үлэһэн хааччыһыи кинээ.

Күндү балтыбыт, эдьинийбит, аймакпыт, ытыктыыр дьүөгэбит Дьоккуускай куорат олохтообо СИБЦЕВА Евдокия Михайловна ыарахан ыарыһтан балабан ыйын 14 күнүгэр өлөн туораабытынан курутууан туран бары билэр дьонноругар иһигиннэрибит.

Павловтар, Нестеревтар, Дьячковскайдар, Кузьминнар, Белиннар, Нератова.

Редактор ПОПОВ Г.Г.
ААДЫРЫСЫП: 678670, Чурапчы сал.
Карл Маркс уул. 26 "а".
ТЕЛЕФОННАРЫБЫТ:
редактор — 41-332, отделеһар — 41-255.
E-mail: sanaoloh@mail.sakharu

Хаһыаты тэрийэччилэр: Саха Республикаһын Правительствотта,
Улууе дьаһалтата, Редакция. Хаһыат сахалыы тыһынан
оптуорунуһукка, чэппиэргэ, субьутага тахсар.
Хаһыат индекс: 54907

"Сага олох" редакционнай-издательскай холбоһук. Оффсетнай бэчээт.
Сакааһын №-рз 108. Тираж 1980. 17. 09. 2001 с. бэчээткэ бариллиһэ.

Автор суругар этиһэр санаа редакция
позициһыгар элдьэн сон түбөһэр
буолбатах. Сурукка ыйыллар чахчылар
кырдыктаахтарыгар эһигиттэн
автор тус бэйэтэ сүгэр.